

**Beleidsreactie van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op het
Onderwijsverslag 2005-2006 van de Inspectie van het Onderwijs**

1 Inleiding

Het Onderwijsverslag 2005-2006 beschrijft op heldere wijze de stand van zaken van het Nederlandse onderwijs. Daar spreek ik mijn waardering voor uit. Er is voor de nieuwe regering veel te doen in het onderwijs in Nederland. Ik sta daar voor, samen met mijn collega bewindslieden van OCW, de staatssecretaris voor Voortgezet en Beroepsonderwijs en de staatssecretaris voor Primair Onderwijs en Kinderopvang. Samen met hen wil ik in het bijzonder in de eerste maanden van dit kabinet dankbaar gebruik maken van het Onderwijsverslag bij het bepalen wat de belangrijkste problemen zijn die onze aandacht zullen vragen.

Voor wat betreft het agrarisch onderwijs doen wij dat samen met de minister van LNV.

Hieronder staat onze eerste reactie.

Het Onderwijsverslag 2005-2006 laat zien dat het onderwijs een ruime voldoende krijgt. Ook in internationale vergelijkingen doet het Nederlandse onderwijs het heel redelijk. Het eindniveau van 93% van de basisscholen is voldoende en ook in het voortgezet onderwijs is de kwaliteit over het geheel genomen in orde. De bve-sector had al voldoende kwaliteit en heeft die verder verbeterd. In het hoger onderwijs ten slotte zijn vrijwel alle opleidingen geaccrediteerd. Dat is op zich goed nieuws.

Maar het Onderwijsverslag beschrijft ook een aantal ernstige problemen, die voor ons onaanvaardbaar zijn: toch nog zeven procent van alle scholen in het primair onderwijs presteert onder de maat; de leerresultaten op het gebied van technisch lezen schieten tekort voor grote aantallen kinderen; de zorg en begeleiding voor kinderen met problemen is gebrekkig. Het speciaal basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn te weinig doel- en opbrengstgericht. In het voortgezet onderwijs dreigt een groot lerarentekort en ondanks de inspanningen van de vorige regering op dit punt, is het aantal voortijdig schoolverlaters nog steeds te hoog. De intensiteit van het HBO-onderwijs is op sommige plaatsen te laag, en het wetenschappelijk onderwijs wordt door te veel studenten als weinig uitdagend ervaren.

Onze ambitie is om het niveau van kennis in de samenleving te verhogen. Om dit te bereiken zijn twee zaken belangrijk: het niveau van het onderwijs bij alle onderwijsinstellingen moet omhoog en het is onacceptabel dat er zeer zwakke scholen in Nederland zijn. Dat vraagt een gedegen aanpak. Het kabinet heeft bij zijn aantreden aangekondigd de eerste honderd dagen te zullen gebruiken voor de oriëntatie op het beleidsprogramma voor de komende kabinetsperiode.

De belangrijkste risico's en knelpunten die in het Onderwijsverslag zijn geschetst, zijn al langer bekend. Er zijn dus ook al maatregelen genomen om tot oplossingen te komen. In ons beleidsprogramma en in de begroting 2008 van het ministerie van OCW presenteren wij de maatregelen om de gesignaleerde problemen in het Nederlandse onderwijs verder terug te dringen. Hieronder staat onze eerste reactie, aan de hand van vijf thema's: kwaliteitszorgsystemen en toezicht, kwaliteit, kwalificatie, veiligheid en groen onderwijs.

Met het Onderwijsverslag stuurt de inspectie vijf rapporten mee: *Groepsgrootte in het basisonderwijs*, *Opleiden in de school*, *Kwaliteitsborging en toezicht*, *De aansluiting primair en voortgezet onderwijs*, *(V)SO: cluster 4 en het speciaal basisonderwijs*. De conclusies van de laatste drie rapporten zijn verwerkt in het Onderwijsverslag 2005-2006. Zoals in de brief van 20 november 2006 aan de Tweede Kamer (kenmerk PO/KO/2006/40222) al is aangekondigd, rapporteert de inspectie voor de laatste keer afzonderlijk over groepsgrootte. De inspectie blijft aandacht houden voor groepsgrootte (groepsverkleining en/of meer handen in de klas) als onderdeel van het toezicht op onderwijskwaliteit.

2 Kwaliteitszorgsystemen en Toezicht

2.1 Kwaliteitszorgsystemen

In de regel hebben onderwijsinstellingen met een goede kwaliteitszorg ook goede onderwijsopbrengsten. Uit het Onderwijsverslag blijkt dat vooral op scholen waar de kwaliteit toch al te wensen overlaat de ontwikkeling van de kwaliteitszorg te traag verloopt. Dit geldt voor het primair en voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Er zijn daarom met de sectoren in kwestie afspraken gemaakt over betere kwaliteitszorg en transparant besturen. Met het PO Platform Innovatie en Kwaliteit is afgesproken dat het de kwaliteitszorg op scholen zal stimuleren. Met de VO-raad is afgesproken dat het stimuleringsproject Q5 met twee jaar wordt verlengd.

Maar het houdt niet op bij kwaliteitszorg, onderwijsinstellingen moeten hun bestuur en hun verantwoording zó inrichten dat alle betrokken partijen kunnen zien, hoe de kwaliteit wordt geborgd en wat de prestaties zijn. In het jaardocument verantwoorden zij zich over de resultaten die ze hebben behaald. Deze drie elementen – kwaliteitszorg, goed bestuur, en verantwoording over prestaties, moeten de grote aandacht krijgen van het nieuwe risicogerichte toezicht (zie 2.3).

Maar dit is niet genoeg. In overleg met de verschillende onderwijssectoren komen wij in ons beleidsprogramma met aanvullende maatregelen om de kwaliteit, en daardoor de prestaties van het onderwijs te verbeteren.

2.2 Nieuwe vormen van leren

Scholen werken aan vernieuwende onderwijsvormen, ofwel het 'nieuwe leren'. Sommige scholen, de inspectie noemt deze categorie "sterk innovatief", gaan daar erg ver in. In het VO gaat het om 95 scholen. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken, aangezien er nog geen examen is gedaan door leerlingen die zijn opgeleid met het nieuwe leren. Op dit moment zijn er wel zorgen. Zo is het niet zeker of de kwaliteitszorg en het onderwijsaanbod wel tot de gewenste resultaten voor leerlingen leiden. Daarnaast is het niet goed als het opdoen van vaardigheden (het kunnen) zoveel aandacht krijgt, dat het de kennisoverdracht (het kennen) volledig ondersneeuwt.

Evaluëren van het onderwijs en werken aan vernieuwing is belangrijk om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, en vraagt om een positieve grondhouding van de overheid. Maar er mogen geen ongelukken gebeuren. Het is daarom zaak om scholen die nieuwe vormen van leren invoeren goed te volgen, bijvoorbeeld door cohortonderzoek.

De VO-Raad voert zelf een landelijke innovatiestrategie voor het voortgezet onderwijs. De staatssecretaris van Voortgezet en Beroepsonderwijs zal aan de VO-Raad voorstellen om daarbij ernstig rekening te houden met de door de inspectie gerapporteerde zorgpunten.

Het middelbaar beroepsonderwijs begon in 2004 op vrijwillige basis en op beperkte schaal met competentiegericht beroepsonderwijs. De nieuwe opleidingen zijn gericht op de nieuwe kwalificaties, waarin staat *wat* geleerd moet worden om een diploma te krijgen, en dus niet *hoe*.

De inspectie vindt niet dat competentiegericht leren op zich tot minder goed onderwijs leidt. Wel maakt de inspectie zich er zorgen over dat de instellingen de organisatorische en personele randvoorwaarden nog onvoldoende op orde hebben. Het is daarom van belang dat instellingen een passend systeem van kwaliteitszorg hanteren.

In haar brief van 5 april 2007 (kenmerk 27451) over competentiegericht leren en examens in het mbo, heeft de staatssecretaris van Voortgezet en Beroepsonderwijs de Kamer geïnformeerd over haar beleidsinitiatieven. Zij heeft onder meer de experimenteerperiode verlengd tot 1 augustus 2010.

Ook is aangekondigd dat in mei 2007 een beleidsreactie volgt op de klachteninventarisatie van LAKS, JOB en LSVb in het voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs.

De inspectie verricht een themaonderzoek naar competentiegericht onderwijs in het middelbaar beroepsonderwijs. Het rapport verschijnt eind 2007 en zal een scherper beeld opleveren over competentiegericht onderwijs in de praktijk.

2.3 Toezicht

In 2006 zijn de drie toezichthouders (de Inspectie van het Onderwijs, de Auditdienst van OCW en het toezichtgedeelte van agentschap CFI) meer gaan samenwerken. Een volgende stap in het traject van geïntegreerd toezicht is het risicogerichte toezicht: het toezicht wordt afgestemd op de kwaliteit en de kwaliteitszorg van de instelling. Deze aanpak moet vanaf 2008 leiden tot minder toezichtlasten voor de meeste instellingen: als een school voldoende resultaten boekt, zijn kwaliteitszorg op orde heeft én zijn middelen rechtmatig en aan de goede zaken besteedt, kan het toezicht afnemen. Bij risico's, incidenten of signalen dat er iets niet in orde is, neemt het toezicht juist toe. De *Wet op het onderwijstoezicht (WOT)* wordt op dit moment geëvalueerd. De uitkomsten van die evaluatie zullen deze zomer naar de Tweede Kamer worden gezonden, met voorstellen voor aanpassingen van de WOT aan deze nieuwe werkwijze.

3 Kwaliteit

3.1. Zeer zwakke scholen

Er mogen in Nederland eigenlijk geen zeer zwakke scholen zijn. De zorg van de inspectie over de zeer zwakke scholen die zij heeft aangetroffen, delen wij dan ook volledig. Al deze scholen staan onder verscherpt toezicht. De inspectie volgt hun kwaliteitsverbetering intensief. Na een en/of twee jaar (afhankelijk van de sector) onderzoekt de inspectie of scholen zich hebben verbeterd. Als dat niet zo is, spreken wij het bestuur daarop aan. Voor het primair en voortgezet onderwijs maken wij een wetsvoorstel en bijpassend interventiebeleid waarmee wij scholen kunnen dwingen om zich sneller te verbeteren en waarmee we vergaand kunnen ingrijpen als de situatie zeer ernstig is of als scholen er niet in slagen zichzelf te verbeteren.

De inspectie schenkt in het Onderwijsverslag ook extra aandacht aan risicovolle scholen. Dat zijn scholen die zwak dreigen te worden. Deze krijgen al na twee jaar een periodiek kwaliteitsonderzoek. De inspectie let extra scherp op groepen scholen met onevenredig veel zwakke of risicovolle scholen, zoals de vrije scholen en het islamitisch onderwijs. Ze besteedt ook extra aandacht aan scholen in het noorden van het land.

Waarschijnlijk hebben dergelijke groepen specifieke scholen een heel eigen problematiek waardoor er onvoldoende gepresteerd wordt. Wij zijn van plan om te kijken, welke specifieke aanpak van de kant van de overheid mogelijk is om deze problemen op te lossen.

3.2 (Voortgezet) speciaal (basis)onderwijs

Het Onderwijsverslag schetst voor het speciaal onderwijs een zorgwekkende situatie. Scholen voor (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs beseffen wel dat ze het beste uit hun leerlingen moeten halen, maar slagen daar tot nu toe onvoldoende in. De inspectie stelt in het Onderwijsverslag 2005-2006 dat het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) en het speciaal basisonderwijs (sba) te weinig doel- en opbrengstgericht zijn. De inspectie kan de opbrengsten van veel scholen niet beoordelen, doordat de ontwikkelingsperspectieven en handelingsplannen niet concreet genoeg zijn.

De resultaten op het domein 'lezen' zijn voor het sba ronduit zwak te noemen. Op alle aspecten ligt het niveau onder groep 5 van de basisschool. Slechts vier op de tien sba-scholen kunnen zich verantwoorden over de effectiviteit van de inzet. De helft van alle scholen in het (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs staat onder intensief toezicht.

Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs is verbetering zichtbaar op de terreinen zorg en begeleiding, kwaliteitszorg, de kwaliteit van het leerstofaanbod en het omgaan met verschillende onderwijsbehoeften in de klas. Maar op 80% van de scholen zijn zorg en begeleiding zwak ontwikkeld. Slechts een kwart van de scholen stelt voor de leerlingen een ontwikkelingsperspectief vast. Vier op de tien scholen gebruiken nog geen samenhangend systeem om de ontwikkeling van leerlingen te volgen. Weliswaar hebben veel scholen een speciaal voor het (v)so ontwikkeld kwaliteitszorginstrument aangeschaft, maar dit leidt vaak nog niet tot een planmatige brede evaluatie van de kwaliteit.

Kortom, het is duidelijk dat de verbetering van de leeropbrengsten en kwaliteit van het (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs de komende jaren grote prioriteit moet krijgen. De komende jaren moet de opbrengstgerichtheid van het (v)so en sbao een sterke verbetering laten zien. In het (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs moet veel meer 'uit de kinderen gehaald' worden dan tot dusver. Wij onderzoeken momenteel hoe dit doel kan worden bereikt. Deze maatregelen zullen samen met de WEC-raad en het landelijk werkverband sbao worden uitgevoerd. Deze zomer komen wij daarvoor met een voorstel naar de Kamer.

3.3 Leraren

De inspectie geeft het Nederlandse onderwijs een ruime voldoende. Om die kwaliteit vast te houden en te verbeteren heeft Nederland bekwame leraren nodig. In het Onderwijsverslag 2005-2006 uit de inspectie haar zorgen over het dreigende tekort aan leraren en de kwaliteit van het lerarenkorps. De inspectie verwacht dat er de komende jaren meer onbevoegde docenten komen en dat er te veel lessen zullen uitvallen. Daardoor komt de onderwijskwaliteit in gevaar. Wij willen deze problemen voortvarend aanpakken. Dat lukt alleen als de scholen en lerarenopleidingen samen met ons de schouders eronder zetten.

Driekwart van de leraren in het voortgezet onderwijs vertrekt in de komende tien jaar. Een groot deel van hen gaat met pensioen of prepensioen. Het is aan de lerarenopleidingen om nieuwe gekwalificeerde leraren op te leiden. De vraag is echter erg groot: waarschijnlijk kunnen ze hooguit de helft van het benodigde aantal leraren opleiden. De andere helft moet dus ergens anders vandaan komen. Bijvoorbeeld uit herintreders vanuit andere sectoren, en uit zij-instroom. Maar uit het Onderwijsverslag blijkt juist dat het aantal zij-instromers in het voortgezet onderwijs sinds 2004 afneemt.

Wij vinden het belangrijk dat deze trend wordt omgebogen en dat scholen weer meer zij-instromers aannemen. Met het in 2006 gesloten *Convenant professionalisering en begeleiding van onderwijspersoneel in het primair en voortgezet onderwijs* hebben de scholen daarvoor ook meer (financiële) ruimte gekregen: honderd miljoen euro structureel. Ook is in het schooljaar 2007-2008 vijf miljoen euro vrijgemaakt om leraren basisonderwijs als zij-instromer te laten doorstromen naar het voortgezet onderwijs.

Verder overleggen wij op dit moment met leraren en andere betrokkenen over de aanpak van het lerarentekort. Hoe vergroten we de aantrekkelijkheid van het beroep van leraar? Hoe kunnen we het imago van het beroep verbeteren? In het op 11 juni a.s. uit te brengen beleidsprogramma geven wij een eerste antwoord op deze vragen. Bovendien hebben wij de Commissie Rinnooy Kan ingesteld. Na de zomer komt zij met een advies over de aanpak van het lerarentekort, de positie van de leraar en de kwaliteit van de leraar.

In de periode 2000-2003 steeg het aantal openstaande vacatures in het onderwijs enorm. Scholen zagen zich daardoor gedwongen om noodmaatregelen te nemen. Een deel van de scholen in het voortgezet onderwijs heeft daarom on(der)bevoegden ingezet. Omdat de komende jaren de lerarentekorten weer toenemen, verwacht de inspectie dat scholen meer onbevoegden zullen inzetten. De inspectie vindt het zorgelijk als scholen daarbij niet investeren in de opleiding van die onbevoegden.

Wij zijn het eens met de inspectie. Wij verwachten dat zij daarop scherp zal toezien en de scholen daarop zo nodig aanspreekt. De kwaliteit van leraren moet boven elke discussie verheven zijn. Scholen zijn verantwoordelijk voor goed personeels- en opleidingsbeleid. Wij verwachten dan ook dat zij onbevoegde leraren adequaat opleiden, en dat zij leraren stimuleren hun bekwaamheid te onderhouden en verder te ontwikkelen. Daarvoor kunnen zij het geld gebruiken dat ze vorig jaar hebben gekregen met het eerdergenoemde convenant over professionalisering en begeleiding.

3.4 Taal en rekenen/ doorlopende leerlijnen

De inspectie concludeert dat 93% van de basisscholen aan het eind van de basisschool voldoende of goede leerresultaten behaalt voor rekenen en taal. Op 4% van de scholen zijn de resultaten onvoldoende. Technisch lezen blijft een aandachtspunt. Het Expertisecentrum Nederlands ondersteunt scholen die hun onderwijs in technisch lezen moeten verbeteren. In het voortgezet onderwijs kan bijna een kwart van de leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg zijn leerboeken niet goed lezen. Voor de theoretische leerweg

geldt dat voor 17%, en in het havo en vwo kan 18% van de leerlingen zijn leerboeken niet goed lezen.

Alle onderwijsdeelnemers moeten goed genoeg zijn in taal en rekenen om vervolgonderwijs te kunnen volgen of om te gaan werken. Het lopende beleid is daarop gericht¹. Daarnaast is er overleg met de sector over minimumeisen aan de taalvaardigheid van alle deelnemers. Om de doorlopende leerlijnen taal en rekenen van primair onderwijs tot en met het hoger onderwijs te verbeteren, de staatssecretaris Voortgezet en Beroepsonderwijs heeft in mei 2007 een expertgroep ingesteld. De expertgroep formuleert nog voor het einde van 2007 leerstofinhouden en leerstofniveaus voor de verschillende referentieniveaus in de leerloopbaan van leerlingen.

De staatssecretaris Primair Onderwijs en Kinderopvang overweegt op dit moment serieus om expliciete leerdoelen voor het primair onderwijs te gaan vaststellen. Over de invulling daarvan is zij in gesprek met partijen in het veld.

4 Kwalificatie

4.1 Meer en beter hoger opgeleiden in Nederland

De welvaart en het welzijn van de Nederlandse samenleving hangen voor een groot deel af van kennis, technologie en innovatie. Om internationaal te kunnen concurreren, moet Nederland een hoogwaardige kennissamenleving worden. Dat vraagt veel meer van het hoger onderwijs dan het op dit moment realiseert.

De inspectie identificeert drie centrale doelen bij het opleiden voor een hoogwaardige kennissamenleving: meer hoger opgeleiden, streven naar excellentie en terugdringen van uitval. De inspectie stelt dat een grotere toegankelijkheid en het streven naar excellentie alleen te verenigen zijn als de doelstellingen nauwkeurig en onderling samenhangend worden geformuleerd. Het gaat niet om maximalisatie van de afzonderlijke doelen, maar om optimalisatie van de uitkomsten als geheel.

De inspectie stelt verder dat een hoger opleidingsniveau van de samenleving niet hetzelfde is als meer hoger opgeleiden. Het is geen simpel 'hoe meer hoe beter'. Vraag en aanbod moeten elkaar vinden, zodat zoveel mogelijk studenten en leerlingen op de juiste plek terecht komen. Die plek kan een onderzoeksmaster zijn, maar ook een mbo-opleiding. En voor wie dat past, een hbo-master.

Het niveau van het hoger onderwijs moet hoog blijven. Het is daardoor niet voor iedereen weggelegd. Maar als iemand er de aanleg voor heeft, mogen andere factoren - zoals de sociaal-culturele achtergrond van een student - geen barrière zijn om talenten te ontplooiën. Onderzoek naar succesfactoren bij allochtone studenten wijst uit dat uitdagend, kleinschalig onderwijs en goede begeleiding door gemotiveerde docenten tot resultaten leiden. Opmerkelijk genoeg zijn dit ook eigenschappen van excellente opleidingen. Hier ligt dus de sleutel om het hoger onderwijs over de gehele linie te verbeteren.

Wij kunnen ons volledig vinden in de visie van de inspectie. Bovendien is de intensiteit van het HBO-onderwijs op sommige plaatsen te laag, en wordt het wetenschappelijk onderwijs door te veel studenten als weinig uitdagend ervaren.

Ons staat een integrale aanpak voor ogen, waarin we het terugdringen van uitval combineren met een agenda voor betere onderwijskwaliteit. In deze aanpak zijn de deelnamecijfers van allochtonen en inspectiecijfers over uitval belangrijke indicatoren en daarmee zonnodig aangrijpingspunten voor maatregelen. Daarnaast moet het voortgezet onderwijs beter aansluiten op het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs. Deze aansluiting wordt onder andere versterkt door de doorlopende leerlijn taal en rekenen (zie paragraaf 3.4). De doorlopende leerlijn draagt zo bij aan een betere basiskwaliteit over de hele linie van het onderwijs. Daarmee wordt de uitval in het eerste jaar van het hoger onderwijs naar verwachting beperkt.

¹ Lopend beleid is verwoord in het Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010 en in de brief 'Werken in het onderwijs'.

Concrete acties gericht op meer excellentie zijn allereerst de lopende experimenten met selectie, collegegelddifferentiatie en honoursprogramma's (traject 'Ruim Baan voor Talent'). Verder is er in de periode 2007-2011 in totaal 50 miljoen euro extra beschikbaar uit het FES om excellentie in het hoger onderwijs te bevorderen. Hoe dit geld wordt toegekend, werk ik nog nader uit.

4.2 Voortijdig schoolverlaters/leerlinguitval

In het Onderwijsverslag staat dat te veel jongeren het onderwijs zonder startkwalificatie verlaten. Wij zijn het daarmee eens. Hoopgevend is de daling in de laatste cijfers over 2005-2006 (cijfers uit BRON). Het beleid bestrijkt een breed terrein:

- er zijn convenanten afgesloten met de 14 gemeenten die de meeste voortijdige schoolverlaters (vsv'ers) tellen in hun Regionale Meld- en Coördinatiefuncties. Het aantal vsv'ers moet er aan het einde van het schooljaar 2006/2007 minimaal 10% lager zijn dan in het schooljaar 2004/2005. Dat betekent ruim 8.000 minder nieuwe en bestaande vsv'ers. Onderwijsinstellingen, gemeenten (RMC-functie) en andere betrokken gaan de convenanten uitvoeren.
- De Tweede Kamer heeft de wetswijziging aanvaard voor kwalificatieplicht tot het achttiende levensjaar. Het is de bedoeling dat deze wet per 1 augustus 2007 wordt ingevoerd.
- Scholen zetten steeds meer zorgadviesteams (ZAT's) in, en de kwaliteit ervan neemt toe. De teams versterken de interne zorg op school en de samenwerking met externe partijen. Nu is het zaak dat we de zorgstructuur voor zorgleerlingen op mbo-niveau 1-2 verbeteren en ZAT's invoeren in het middelbaar beroepsonderwijs. Daarvoor is het budget in het mbo structureel verhoogd.
- we willen een sluitende registratie en goede begeleiding van spijbelaars en voortijdige schoolverlaters. De RMC- en leerplichtadministraties worden zoveel mogelijk geïntegreerd tot één gemeentelijke administratie. Deze krijgt haar informatie vanuit één digitaal loket voor registratie van spijbelaars en voortijdig schoolverlaters (via BRON). Op korte termijn starten enkele pilots. De IB-Groep, gemeenten en scholen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs voeren de pilots in nauwe samenwerking uit. Ingrado (vereniging voor leerplicht en RMC) en VNG zijn erbij betrokken. Op basis van de uitkomsten van de pilots wordt het model vervolgens landelijk uitgerold.

5 Veiligheid

Naar aanleiding van de vier steekpartijen en het incident met dodelijke afloop in Alkmaar in de maanden maart en april van 2007 vinden we het passend om in te gaan op het beleid van OCW rond sociale veiligheid op scholen. Deze gebeurtenissen zijn verschrikkelijk. Het zijn ook signalen die iets zeggen over de verruwing van onze samenleving, een samenleving waarmee de school onlosmakelijk is verbonden.

Voor de VO-sector geldt dat meer dan 90 % van de leerlingen en docenten zich veilig voelt op school. Toch is een aanzienlijke groep leerlingen en onderwijspersoneel slachtoffer van geweld. Verbaal geweld komt het meeste voor.

In de afgelopen jaren steeg het fysieke geweld licht in het speciaal basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs. Het gaat zowel om geweld tussen leerlingen onderling, tussen leerlingen en docenten, en tussen ouders en docenten. De inspectie vindt de stijging niet alarmerend, maar wel kwalijk. De inspectie houdt daarom al sinds 2006 verscherpt toezicht op de veiligheid in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

Uit de *Monitor sociale veiligheid* blijkt dat de veiligheid en het gevoel van veiligheid in het middelbaar beroepsonderwijs sinds 2002 toenemen. Dat geldt zowel binnen de instellingen als in hun directe omgeving. Het wapenbezit daalt gestaag. De instellingen slagen dus in hun opzet om een veiliger klimaat te creëren. Daarom gaan we er voorlopig van uit dat de steekpartijen een samenloop van omstandigheden waren. We hebben de inspectie verzocht

de meldingen die binnenkwamen bij de vertrouwensinspecteurs te analyseren. Aan de hand daarvan beslissen we of aanvullende afspraken met de instellingen nodig zijn.

De registratie van geweld is nog onvoldoende. Van de respondenten op scholen voor voortgezet onderwijs registreert 56% incidenten. Minder dan de helft (45%) doet aangifte bij de politie. Terwijl op maat gesneden, effectief veiligheidsbeleid juist begint met een goede registratie. Wij vinden het daarom van groot belang dat elk ernstig geweldsincident direct wordt gemeld bij de politie. Wij bekijken met de inspectie of een meldplicht voor ernstig geweld nodig is, vergelijkbaar met de meldplicht voor seksueel geweld. Scholen en politie moeten afspreken hoe zij elkaar bij geweld ondersteunen. Na de zomer laten wij de Kamer weten of er aanvullende maatregelen komen.

Volgens de Arbo-wet zijn scholen verplicht te zorgen voor een werkklimaat waarin de werknemers (personeel én leerlingen) worden beschermd tegen geweld, pesten en seksuele intimidatie. Bovendien zijn scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs sinds 1 augustus 2006 wettelijk verplicht hun veiligheidsbeleid op te nemen in de schoolgids. Dat stimuleert scholen na te denken over veiligheid en hun rol daarbij.

Verder staan in het Arboplusconvenant afspraken om geweld aan te pakken in het primair en het voortgezet onderwijs. Hiervoor is de training *Intermediair Agressie en Geweld* ontwikkeld. Ongeveer 500 medewerkers hebben de opleiding afgerond of zijn daar nog mee bezig. In het komende half jaar volgen nog eens 300 deelnemers.

Ten slotte is onlangs het convenant *Aanpak agressie en geweld tegen werknemers met publieke taken* ondertekend. Vakbonden en werkgeversorganisaties werken dat convenant uit voor de onderwijssectoren.

6 Het groene onderwijs

De inspectie spreekt haar zorg uit over het opvallend lage percentage allochtonen in de agrarische opleidingscentra (AOC) en de daling van het aantal studenten in het groene hbo. De inspectie wijst hier op de noodzaak van slagvaardige bundeling van krachten. De AOC's scoren onvoldoende op de rechtsbescherming van deelnemers, studeerbaarheid, kwaliteitszorg, en handhaving van wettelijke bepalingen wat betreft onderwijsovereenkomst en onderwijs- en examenregeling. Anderzijds vindt de inspectie het rendement van het groene mbo opvallend goed, gezien het percentage gediplomeerde schoolverlaters. Wij kunnen ons vinden in dit beeld.

Als sterke punten van het groene onderwijs zie ik het opvallend hoge diplomarendement van de AOC's en de relatief lage overhead¹.

De inspanningen van de afgelopen jaren om meer allochtonen te werven, hebben weinig opgeleverd. Het groene mbo probeert nu zijn aanbod aantrekkelijker te maken voor allochtonen en voor (andere) jongeren uit grootstedelijke gebieden.

De slagvaardige samenwerking is vertaald in leidende principes van de Groene Kenniscoöperatie (GKC). Speerpunten zijn het 'grootschalig organiseren van kleinschaligheid' en het beter bedienen van het bedrijfsleven. De GKC is een samenwerkingsverband tussen zes instellingen voor hbo-groen, twaalf AOC's, Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) en de Vereniging "Buitengewoon Groen". In 2007 is de GKC met de uitwerking van de gezamenlijke programmering gestart. Het doel hiervan is: een betere aansluiting bij vragen vanuit de groene sector, een gezamenlijke aanpak van innovatie en de versterking van kenniscirculatie in de groene sector. Het voortouw ligt bij het groene onderwijs dat nauw samenwerkt met landbouwkundig onderzoek en ondersteunende instellingen.

Over betere resultaten in de examenaudit heeft de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met de gezamenlijke AOC's afspraken gemaakt in de vorm van een actieplan. Er komt een gemeenschappelijk servicedocument waarin de werkprocessen en

¹ gegevens afkomstig uit "benchmark BVE"

kwaliteitseisen voor de uitvoering van het examen staan. Bovendien werken de instellingen samen aan competentiegerichte kwalificatie en examinering in het kader van de Groene Kenniscoöperatie. Wij verwachten dat deze inspanningen leiden tot een aanmerkelijke verbetering op de kwaliteitsaspecten in het onderwijstoezicht.

Tot slot

We staan aan het begin van een regeerperiode, en de uitdaging zal zijn om de hardnekkige problemen die er in het onderwijs in Nederland zijn in die periode aan te pakken. Het onderwijsverslag van de komende jaren zal een goede graadmeter zijn waarmee wij de vooruitgang die we willen boeken kunnen volgen.